

ČAJ

Pro chvíle pohody

LISTOPAD 2017

Časopis Autorů Jičínska

Největší knihy mají málo čtenářů,
protože aby je člověk přečetl,
musí na to vynaložit značné úsilí.

A právě z toho úsilí se rodí
mimořádný estetický efekt.

Literární fast food ti nikdy nic
podobného nepřinese.

Viktor PELEVIN

134

Vážení čtenáři,

listopadový ČAJ je věnován současné ruské literatuře.

Když píší současné, myslím tím opravdu
autory narozené po 2.světové válce (s jednou výjimkou).

Vím, že naše generace, maturující ještě z ruského jazyka a literatury,
má v paměti Puškina, Lermontova, Gogola, Čechova, Tolstého,
ale kdo v současné době patří mezi uznávané ruské autorky a autory?

Říkají vám něco jména:

Pelevin, Sorokin, Poljakov či Stěpnová, Tolstá nebo Děněžkinová?

Pokusím se vám aspoň některá z nich osvětlit v mém pojednání

„Ruská současná literatura mýma očima,“

přičemž si nedělám nárok

na úplné vyčerpání obsáhlé problematiky ruské literatury.

Rozhovor poskytl ruský autor a překladatel žijící v Praze

Andrej Fozikoš.

V rozhovoru přiznal, že:

„Češtinu mu pomáhal zvládat Haškův Švejk!“

A přiložil i svoji kratší povídku **„Houbařská vášeň.“**

Z tvorby jičínských autorů jsem tematicky přiložil
svoji povídku z almanachu nakladatelství Kmen

„Z které koleje jede vlak na Rokycany?“

Doufám, že Vás můj výlet do světa ruské literatury zaujme.

A trochu v předstihu prozradím,

že plánuji na příští rok

výlet do světa současné francouzské literatury!

Váš Václav

SOUČASNÁ RUSKÁ LITERATURA

Přesně 10. února 2017 uplynulo 180 let od úmrtí Alexandra Sergejeviče Puškina, zakladatele moderní ruské literatury.

Vzpomínáte si na Taťanin dopis Oněginovi (překlad Josefa Hora):

**„Já píši vám - co mohu více?
Co ještě mohu dodat?
Teď vím, že máte právo sice
mne pohrdáním trestati,
leč ještě věřím, nešťastnice,
že mne váš milosrdný soud
nemůže přece zavrhnout.**

A kdo patří mezi Puškinovy následovníky? Přiznám se, že ještě před nedávnem bych i já tápal a neznal odpověď. Ale dnes jsem mile překvapen šíří a kvalitou současných autorek a autorů. Jsem rád, že jsem třeba Marinu Stěpnovou mohl osobně poznat na autorském čtení na Světu knihy v Praze v květnu 2017. Pochopitelně, že jako čtenář budu objevovat další současné ruské autory, které jsem pochopitelně nemohl zahrnout do mého listopadového „průzkumu.“ Zajímavých jmen je opravdu nepočítaně.

Škoda jen, že v překladech nevychází více děl. Nakonec některé knihy jsem četl ve slovenštině, což není zrovna dobrá vizitka našich nakladatelství.

Kdo mě zaujal nejvíc? Asi Jurij Poljakov, v Rusku populární spisovatel, publicista a šéfredaktor týdeníku Litěraturnaja gazeta. Ale i další, třeba již vzpomínaná Marina Stěpnová. A protože mám rád humor, přivítal jsem příspěvky a knížky autorů žijících v Čechách, kdy nejen Andrej Fozikoš, ale i třeba Sergej Levickij se svými povídkami s humoristickými rysy je mi jako autor blízký. Navíc je předsedou Svazu ruský píšících spisovatelů v Česku.

Že tato jména neznáte? Nevadí, pojďte objevovat společně se mnou. Zvu Vás.

„Češtinu mi pomáhal zvládat Haškův Švejk!“

ROZHOVOR - ANDREJ FOZIKOŠ

Andrej Fozikoš (1947) je jedním z autorů, jejichž tvorba je zastoupena v almanachu nakladatelství Kmen „Hej, Slované!“ Vzhledem k tomu, že i moje tvorba je v této knížce zastoupena, troufl jsem si požádat pana Fozikoše o rozhovor.

Jen v úvodu krátce zpovídáného autora představím. Andrej Fozikoš (redaktor, novinář, překladatel, prozaik) se narodil v bývalém Sovětském svazu, ale již čtyřicet let žije v Čechách. Píše běžně jak v ruštině, tak v češtině. Překládá do ruštiny české autory, a naopak do češtiny přeložil spoustu povídek ruských autorů. Od 80. let minulého století publikoval i vlastní tvorbu, zejména v časopisech. V roce 2002 vydal svoji knižní prvotinu soubor sci-fi povídek „Dvojitá smrt Jeana Ribota.“ A o deset let později vyšla rozsáhlejší kniha v ruštině Далеко не ПИСС (česky „Zdaleka neúplně sebrané spisy“).

- Pane Fozikoši, na úvod se zeptám: Jak jste se dostal v 70. letech 20. století do Československa? A co Vás u nás „zdrželo?“

Když se to tak vezme, tak já jsem vlastně „obět“ 68. roku. Byl jsem totiž překladatelem Sovětského vojenského zastupitelství v Praze, zamiloval jsem se „při výkonu povolání“ do Češky, která se pak stala mojí ženou, a následně jsem se přestěhoval do tehdejší ČSSR natrvalo. Máme spolu dvě dcery a díky nim také pět vnoučat.

- Jak těžké pro Vás bylo zvládnout češtinu? Dokonce jste obhájil

doktorát na Univerzitě Karlově v Praze.

Češtinu jsem studoval ve vojenském ústavu cizích jazyků v Moskvě, vypomáhal mi při tom Haškův Švejk, ale největší školou byla praxe, kdy jsem musel taje češtiny poznávat takřka za pochodu. Hodně mi pomohla moje láska Irena, která už tehdy uměla rusky. Stejně se neobešlo bez kuriozit, například dosud se u nás v rodině vzpomíná, jak jsem jednou „zplodil“ vrabence, čili křížence vrabce s mravencem... A doktorát jsem obhajoval až v 80. letech, po absolvování Lvovské univerzity, kdy už jsem češtinu poměrně slušně ovládal.

- Pro naši generaci byl významný vliv ruských klasických autorů (Puškin, Lermontov, Gogol ...). Já si vytáhl u maturity (v roce 1980) Lermontova. Učila nás ruštinu paní profesorka Mája Fundová, jako dítě přežila blokádu Leningradu. Jaký vliv mají na Vás klasičtí ruští autoři? Čerpá z nich současná generace autorů?

Tak to jsme chodili stejnými cestičkami... Mým oblíbeným spisovatelem byl a vlastně dodnes zůstává Gogol. Z jeho Tarase Bulby jsem dokázal citovat celé pasáže. A povídka Nos mě nasměrovala na oblast sci-fi, kterou později posílili znamenití bratři Strugačtí. Humornou rovinu ve mně formovali Michail Zoščenko a dvojice Ilf a Petrov, se svým nezapomenutelným Ostapem Benderem (pozor, neplést s Banderou!).

Také nynější ruští autoři z ruské klasiky samozřejmě čerpají, mnohdy i nevědomky, jelikož se jim výchovou a systémem vzdělávání, nemluvě o hodnotě, dostala hluboko pod kůži. Znam osobně pár spisovatelů ze současné Top-20 ruské literatury, třeba Dinu Rubinovou nebo Zachara Prilepina, a na jejich tvorbě je to zřetelně vidět.

- V ruské resp. sovětské literatuře byl významný vliv válečné literatury, vracející se do 2.světové války. Jak se díváte Vy na tuto tvorbu? A zůstává válečné téma nosným tématem současných ruských autorů? Jaká témata trápí současné ruské autory? Vznikla zajímavá díla reagující na rozpad Sovětského svazu a všechny události z toho plynoucí?

Válečné příběhy se podepsali i na mně, třeba Fadějevova Mladá garda, Šolochovův Osud člověka nebo román V srpnu 44 od Vladimira Bogomolova. V mém dětství toto téma jednoznačně převažovalo, což je pochopitelné, uvážíme-li, že v Sovětském svazu nebylo takřka rodiny, kterou by poslední velká válka krutě nepoznamenala. Nicméně dnes je to už historie, objevila se jiná témata spjatá s válkou v Afghánistánu a

s transformací SSSR, která se neobešla bez konfliktů. Za všechny jmenuji alespoň čečenské války. Oba tyto konflikty mají i literární rozměr. Kromě toho, mnozí úspěšní autoři se věnují kriminálnímu žánru, rozkvět zaznamenaly detektivky a trillery, své čtenáře má fantasy literatura. Hodně děl se věnuje problémům, které dříve nebyly vítány, například období občanské války, tragédiím 30.let minulého století, strastiplným okolnostem kolektivizace a industrializace země. Kyvadlo se zhouplo na druhou stranu, a tak není divu, že se stejné události popisují jakoby z jiného břehu.

- Já sám se vracím do válečné doby, ačkoliv jsem se naštěstí narodil 16 let po 2.světové válce. Ale historky mých předků a třeba mého tchána, totálně nasazeného za 2.světové války v Německu, mě přivedli k vyhledávání všech informací. Nakonec jsem některé věci literárně ztvárnil. Moje povídka vypráví skutečný příběh, kdy právě manželčin otec zachránil sovětskou dívku Ljubu, které se podařilo uprchnout do Čech. Po válce se opakovaně sešli. Jak vy vnímáte česko - ruské vztahy v současnosti?

Procházejí další zkouškou odolností. V něčem jsou příznaky rusofobie snad ještě výraznější, než byly ve vyhoceném roce 68. Uvedu například snahu za vším vidět ruskou propagandu a hybridní válku, ačkoli Rusové mají pocit, že se naopak celý mediální svět spíkl proti nim. Falešná solidarita v rámci EU tak vede k podpoře sankcí, které nejen že škodí ekonomice obou stran, ale poškozují vztahy, ničí důvěru, brání normálním mezilidským kontaktům. Ale znám také hodně Čechů, kteří jsou pro dobré, přátelské vztahy s Ruskem a doufám, že časem tento pocit převládne. Připomínání a zveličování křivd, které nás rozdělují, jednou musí přestat. Troufám si říci, že nacisté za války zapříčinili Čechům mnohem více zla, a přesto se na Němce už nijak zle nepohlíží, nemám pravdu? Zřejmě tu působí efekt, že nejvíc bolí aktuální nebo poslední rána.

- Koho byste nám čtenářům doporučil ze současných ruských autorů? Jaká je současná ruská poezie?

To je nesnadná otázka. Zejména proto, zda máte na mysli jen překládané autory, nebo originální literaturu. Bohužel, překlady narážejí na finanční a ideologické překážky. V první řadě se do češtiny překládají díla, která předvádí bývalý Sovětský svaz nebo dnešní Rusko v negativním světle, nebo mají skandální nádech, což platí zejména pro tvorbu Viktora Pelevina, Vladimira Sorokina, Viktora Jerofejeva a dalších – není jich málo. A to platí nejen pro krásnou literaturu, i když v případě právě jmenovaných autorů epiteton „krásný“ vypadá nepatřičně. Například na vydání v češtině

svérázných Dějin Ruska 20. století, zredigovaných Andrejem Zubovem, kritikem Moskvy, se peníze našli jako mávnutím kouzelného proutku. Z opravdu kvalitních autorů, kteří zde vyšli, bych doporučil Ljudmilu Ulickuju, nebo již mnou jmenované Dinu Rubinu a Zachara Prilepina, (v roce 2011 vyšly jeho Botky plné horké vodky. Mimochodem, server iDNES.cz recenzí na tuto knihu krutých povídek uvedl příznačně: Zachar Prilepin: bolševický nácek, skvělý spisovatel, nebo obojí?). Milovníky detektivek jistě potěší poměrně hodně vydávaná díla Borise Akunina a Alexandry Marininové. Ten, kdo dává přednost sci-fi nebo fantasy, bude nadšen Sergejem Lukjaněnkem, který byl též přeložen.

Co se poezie týče, i zde není výběr jednoznačný, časy Achmatovové a Jevtušenka jsou pryč, takže doporučuji klasiky, kteří nezklamou. Existuje sice pár desítek básníků, kteří si dělají nárok na jejich místa, za všechny jmenuji například Věru Pavlovovou nebo Dmitrije Vodennikova, ale jestli právem, to ukáže čas. A propos, zde, v Čechách, máme poměrně silné básnické zastoupení. Více než desítku básnických sbírek vydal nedávno zesnulý Mark Blumental (měl jsem čest být jeho redaktorem), výborně píše Ljudmila Svirskaja a Natálie Volkovová, nádherný humor a aforističnost najdete v dílech Borise Goldberga. Jejich knihy jsou v prodeji v ruských obchodech v Praze.

- Sdružují se u nás rusky píšící autoři? Kolik má Vaše sdružení členů? Kdo stojí v čele? Vydáváte sborníky atd.? S jakou odezvou se setkáváte u českých čtenářů?

Odpověď jsem částečně nakousl před chvílí... Dodám jen, že zmíněné básnířky mají vlastní sdružení, pravidelně vydávají své samostatné nebo společné sbírky. Jinak už dlouhou dobu máme v Česku Svaz rusky píšících spisovatelů, jehož lídrem je spisovatel-humorista Sergej Levickij. Sdružuje několik desítek autorů, vydává almanach Pražský Parnas. Jistým nedostatkem této organizace je to, že je otevřen všem, kdo se prohlásí za spisovatele, žádná objektivizace neexistuje. Jaké z toho plyne nebezpečí, lze si snadno domyslet. V čele dalšího sdružení stojí spisovatelka Irina Sileckaja, která každoročně pořádá v Praze mezinárodní literární festivaly. Mívají velice nabitý program a přijíždějí na něj i zvučná jména z Ruska a jiných zemí. V Praze tvoří i několik spisovatelů, kteří mají kredit ještě z dob Sovětského svazu, například, Viktor Kazakov, jehož díla lze číst na internetu (např. <https://knigogid.ru/authors/65161-viktor-grigorevich-kazakov/books>). Podle mého názoru, nejzajímavějším ruským autorem v Praze je Leonid Starikovskij, jehož knihy umělecky mapují dění v Rusku po rozpadu SSSR.

K českému čtenáři místní ruská tvorba proniká hůře, nakladatelé neradi riskují, a tak vypomáhá samizdat. Několik svých knih v češtině tak připravil Sergej Levickij. Dobrou odezvu měly oděské povídky, které již ve dvou svazcích vydal Mark Polevoj. V poslední době se začal prosazovat v českých překladech svižně píšící Vadim Fedorov, kterého překládám i já.

- Máte nějakého českého autora, kterého uznáváte, rád čtete a rád byste jeho knihy přeložil do ruského jazyka?

Už jsem se zmínil, že češtinu mi pomáhal zvládat Haškův Švejk, tento typ absurdního humoru mám obzvlášť rád. Kromě Dobrého vojáka mám ve své knihovně i jiná, snad téměř všechna díla Jaroslava Haška. Pokusil jsem se ho i překládat, zejména, když se v roce 2003 našla jeho zapomenutá povídka Vepřová historie, byl jsem předpokládám že první, kdo ji do ruštiny přeložil a publikoval v ruských časopisech.

- Překládáte ruské autory do češtiny, např. nedávno jste přeložil knihu vzpomínaného Vadima Fedorova „Koks“. Jak náročné jsou tyto překlady?

Ano, už jsem se o tom zmínil. Vadim Fedorov má zvláštní úsporný typ psaní, používá především jednoduché věty a klade důraz na kontext a dialogy. Při překladu jsou s tím občas potíže, aby, při zachování autorského stylu, nedošlo ke ztrátě srozumitelnosti.

- Máte v Rusku jistě nějaké příbuzné. Stýkáte se s nimi? Jak oni vnímají Českou republiku? Co se jim vybaví, když se řekne Česká republika?

Ano, mám synovce Alexandra na Sachalinu, ve městě Korsakov, a řadu dalších vzdálenějších příbuzných, například v Nižním Novgorodu, a vedle toho ještě sestru na Ukrajině. Alexandr je předsedou místního mysliveckého spolku a zve mě na medvědy. Vymlouvám se, že je to daleko, ale ve skutečnosti se bojím, že mě na lov skutečně vezme... Tak spíš chystáme návštěvu sachalinských v Praze. Sestra sem jezdí pravidelně.

Česko má u všech mých příbuzných na Východě dobré jméno. A taková zajímavost: když byl ještě naživu můj starší bratr Ivan, usadil se v Kirovohradské oblasti na Ukrajině v jedné vesnici, a ta se jmenovala, hádejte jak? Nová Praha... Takže jeho dopisy vždy začínaly větou Nová Praha pozdravuje Starou. Byl jsem tam v místním muzeu a řekli mi, že za jméno může vesnice děkovat Petru Velikému, který se v ní utábořil se svým dvorem, když se vracel z Karlových Varů. Prý, když se car ráno probudil, vyšel ze stanu a ohlídl se kolem dokola, v úžasu prohlásil: „Tady vše kvete

jako v Praze!“ No a horliví činovníci hned přikázali, že se obec bude jmenovat Nová Praha.

- Vráťím se na závěr ke sborníku „Hej, Slované.“ Jak se Vám sborník líbí?

Výborný almanach to je, za což můžeme děkovat paní Ivaně Blahutové – dát dohromady 26 autorů to není jen tak. Musím říct, že i vaše povídka Z které koleje jede vlak do Rokycan? Mě dojala.

- Myslíte si, že literatura může udělat svět o kousíček lepší?

To doufám. Dříve tomu tak bylo.

Děkuji Vám za rozhovor.

Václav

Andrej Fozikoš: Houbařská vášeň

Účetní Purkrábek byl náruživý houbař. Řečený druh vášně se projevuje toužebným očekáváním léta, pátku a konce pracovního dne. Veškerý volný čas mezi tím vyplňují vzpomínky a prognózy. Stačí podnět a záhy se přidá zbytek osazenstva, jelikož co se houbaření týče, málem každý se považuje za odborníka.

Přesně na toto téma rozvinul debatu Purkrábek, když se vrátil z jakési porady a do konce pracovního týdne zbývala ještě nějaká ta hodinka.

„Jak se tak dívám, přátelé, zítra bude můj tradiční košík malý,“ pronesl znalecky. „Jsou ideální podmínky.“

„Tos tvrdil i minulý pátek,“ ozval se nevrle holohlavý skeptik Váša. „Nechal jsem se zlákat a našel jsem houby, tedy starou belu, ještě přesněji starou bedlu.“

„Jó, kamaráde, to se musí umět. Já minule narazil na hřiba, který měl takovouhle hlavu.“

Purkrábek rozhodil ruce, jako by se chystal uzvednout pivní sud, pak se přece jen uskromnil a naznačil obvod pořádné poklice.

„Bohužel, někdo mě předběhl. Už mu, panečku, pižlal nohu. Tak jsem na něj vytasil kudlu a - šmik šmik...“,

Kolegyně Mráčková podeššeně vyjekla: “Snad jste někomu neublížil, člověče?”

„Kdepák,“ pokračoval Purkrábek, potěšen neobvyklou reakcí. „Odkrájel jsem ožrané kousky i s plžem. To víte, já беру pouze kvalitu.“

Mráčková si oddechla:

„To já do lesa raději vůbec nejdu. Od té doby, co jsem odtud přinesla zavinovačku...“

„Snad závojenku,“ opravil ji Váša.

„Tomu holt člověk musí propadnout,“ naparoval se Purkrábek. „Mám na chatě souseda, který nerozeznal dubáka od hořčáka. Ale od loňska byste ho nepoznali. Jako posedlý. Každou sobotu vyráží do lesa, jen co se rozbřeskne, leze tam pomalu s baterkou a v každém nečase. A co je nejvíc udivující, vždycky přinese košík pěkných, co pěkných, výborných hub.“

Pesimista Váša samozřejmě zapochyboval:

„To mi nepovídej, vždycky...“

„Taky mi to vrtalo hlavou. Zvlášť když soused měl pěkný úlovek i tehdy, kdy já jsem nenašel zhora nic. Jo-jo, vášeň dělá divy.“

Purkrábek se na chvíli odmlčel, jako by váhal, zda má pokračovat, ale pohled na hodinky ho ubezpečil, že má ještě dost času.

„Jenže věc měla háček. Poté, co se jednou příliš vytahoval, odvedl jsem si ho stranou. Povídám mu: „Poslyš, Pepo, kam na ty houby chodíš?“ A on, že lulku a ženu nepůjčuje, místo neprozradí. Tak mu říkám: „Hele, mě neoblafeš, podívej se, jak jsou ty řezy okoralé.“ No a musel s pravdou ven.“

„Jej, co v tom bylo?“ Mráčková najednou byla celé ucho. Milovala klepy.

„Ženská, co jiného,“ zabručel Váša.

„Tos teda uhodl, kamaráde. On soused si namluvil nějakou Martičku z chatařské osady na protějším konci lesa. A jelikož neměl žádnou záminku vzdálit se na delší dobu z domova, tak si začal hrát na houbaře. No a houby jako alibi mu milénka obstarávala na Havelském trhu.“

„To muselo stát prachů!“ nezapřel v sobě účetního Váša.

„Martička jako vdova na nějakou tu korunu nehleděla. My mužští jsme teď přece v kursu,“ snažil se Purkrábek udělat dojem na Mráčkovou.

V té se však probudil pocit ženské solidarity.

„A co jeho žena?“

„Dlouho o ničem nevěděla. Sama ho vypravovala, hrdě se chlubila před sousedy, jaký je Pepík zdatný houbař. Jenže zapracovalo přísloví o džbán. Já jsem tedy mlčel jako hrob. Ale někdo Pepíka zahlídl, když od Martičky

odcházel, jiný ji zase potkal na Florenci u autobusu s košíkem hub, no a lidi si to brzy dali dohromady.“

Purkrábek se znovu na chvíli zamyslel, zřejmě chtěl historku patřičně vypointovat.

„Pak se to sousedce samozřejmě doneslo. Svěřila se mi s tím. Bylo mi ji docela líto, je to celkem šťabajzna, stala by za hřích. Až jsem se divil, že jí Pepík zahejbá... Ale když se mi svěřila, co si na toho svého Vodrážku vymyslela, začal jsem ji, přátelé, obdivovat.“

„Jak že se jmenovala?“ ožil z ničeho nic Váša.

„No, Vodrážková, co má být?“

„Ale, málem bych zapomněl. Když jsi seděl na poradě, volala nějaká ženská, a že ti mám vyřídit, že zítra v šest platí a že houby už má... Jmenovala se Vodrážková.“

Mráčková užasle zírala na Purkrábka, který najednou divně zesinal.

Váša si sice také začal uvědomovat souvislosti, ale už nemohl zabrzdit.

„Nevěděl jsem, zda se ještě vrátíš, a tak jsem obratem telefonoval tvý manželce. Taky mi bylo divné, že nic nechápe a že prý žádné houby od Vodrážkové jste neobjednávali. A že si to s tebou vyřídí.“

„No, bodejt“, řekla Mráčková a začala balit.

Jenom Purkrábek už naspěch neměl.

Václav Franc

Ruská současná literatura mýma očima

Kdybychom žili před třemi desítkami let, probíhaly by v těchto dnech oslavy výročí Velké říjnové socialistické revoluce, ale nechci se vracet zpátky... jen si říkám, jestli není chybou, že stejně jako před rokem 1989 bylo všechno západní špatné, tak jsme po roce 1989 jen přehodili směrovku. A tak jsem se rozhodl posvítit si na současnou ruskou literaturu. Jak moc vychází u nás překlady současných ruských autorek a autorů, nemyslím tím překlady klasiků, o kterých se ještě naše generace učila ve škole.

Ne, nedělám si nárok na detailní posouzení současné ruské literatury, tak naivní opravdu nejsem. Dokonce jsem se zaměřil pouze na prózu, neboť poezie je opravdu tak rozmanitá, dá se najít na různých webech, ale abych

ji nějak blíže popsal, to ode mne opravdu nechtějte.

Myslím si, že zatímco brzy po roce 1989 se v Čechách vydávaly knihy alespoň ruských disidentů, tak v dnešní době je to s vydáváním knih ruských autorů špatné. A přitom to jsou autoři oceňovaní nejen v Rusku, ba právě naopak v zahraničí mnohdy víc než v Rusku. Viz Poljakov – Nebo padlých: „Ak chceš, aby si ťa všimli v Rusku, musíš sa najskôr presadiť v zahraničí“.

Nakonec jděte třeba do knihkupectví a zeptejte se na knihy Pelevina, Sorokina, Poljakova či Stěpnové, Tolsté či Děněžkinové. Většinou odejdete s prázdnou.

A tak jsem vlastně nakouzl některá jména, pojďme se podívat na současnou ruskou literaturu mýma očima čtenáře. Na první pohled vystupují již uvedená tři jména, a to **Jurij Michailovič Poljakov** (*1954), v Rusku populární spisovatel, publicista a šéfredaktor týdeníku Litěraturnaja gazeta, který je u nás znám jako autor knihy Práce s chybami (vydal Filip Tomáš – Akropolis v roce 2017, překlad Jaroslava Janečková). Bohužel další knihy vyšly pouze ve slovenštině, ale rozhodně nelituji, že jsem se s nimi seznámil. Jedná se o knihy Kozel v mléce (ve slovenském překladu Kozľa v mlieku 2007, překlad Ján Štrasser) a Král dubáků (ve slovenském překladu Kráľ dubákov, překlad Ján Štrasser 2005). O vydání se postarali v nakladatelství Marenčin PT. A rozhodně bych nechtěl opomenout další Poljakovu knihu vydanou ve slovenštině Nebo padlých (Marenčin PT, 2014 překlad do slovenštiny Ján Štrasser).

Dalším z trojlístku - **Viktor Olegovič Pelevin** (*1962), zřejmě nejprekládanější současný ruský spisovatel, známý autor science fiction. A jeho nejznámější díla: Helma hrůzy (překlad Libor Dvořák, vydalo nakladatelství Argo v roce 2006), Svatá kniha vlkodlaka (překlad Ondřej Mrázek, vydalo nakladatelství Plus v Praze roku 2011 ve společnosti Albatros Media a.s.) či Snuff: Utopie (překlad Libor Dvořák, Dokořán 2016).

Nelze opomenout ani další jméno - **Vladimir Georgijevič Sorokin** (*1955), ruský spisovatel, scenárista a dramatik, jehož knihy u nás vydává nakladatelství Pistorius & Olšanská , a tak se můžeme seznámit s knihami Vánice (překlad Libor Dvořák vydalo nakladatelství Pistorius & Olšanská v roce 2011), Třicátá Marinina láska (překlad Libor Dvořák, vydalo nakladatelství Pistorius & Olšanská v roce 2010) či zřejmě nejznámější Den opřičnika (překlad Libor Dvořák, Pistorius & Olšanská 2009).

K této trojici autorů se ještě vrátím, ale abych nebyl nespravedlivý k ruským autorkám, dovolím si představit autorku, kterou jsem měl možnost potkat na letošním pražském knižním veletrhu Svět knihy **Marinu Stěpnovou** (*1971), ruskou spisovatelku a překladatelku. Představila tam svoji knihu *Lazarovy ženy* (překlad Kateřina Kyslíková, vydal Ikar v roce 2015). Román získal dvakrát třetí cenu porotců Big Book Award.

Román začíná tragickou událostí, v roce 1985 pětiletá Lidočka ztratí postupně oba rodiče, a tak se dostává k babičce, matce své matky, aby se z ní stala vnučka Lazara Josiče Lindta. Akademika Lazara Josifoviče Lindta, hlavní postavy románu, který následně v knize projde od roku 1918 celým 20.stoletím a končí v novém století. Na počátku se v Moskevské státní univerzitě seznámí s matematikem Sergejem Alexandrovičem Čaldonovem, aby se zamiloval do jeho ženy Marusji. Druhou osudovou ženou je jeho mladá žena Galina, ale není to šťastné manželství. Mladá dívka se sice vdá, ale svého muže po zbytek života nenávidí. A tak další osobou, kolem níž se děj točí, je Lazarova vnučka Lidočka, se kterou jsme se krátce seznámili v úvodu. Stává se z ní talentovaná baletka.

Příběh Mariny Stěpnové ukazuje ruské nebo sovětské reálie, ale je především lidským příběhem o lásce a nenávisti, která může přerůst v osobní neštěstí.

Já jsem si v knize poznamenal několik zajímavých momentů.

Str. 98: „Nikomu neprokazuj dobro, Lazare, nebo na to doplatíš.“

Str. 270: Nazítří se ukázalo, že sovětská moc, kterou Carevovi tak zběsile chtěli změnit, byla jedinou skutečně šťastnou a stabilní věcí v jejich životě. Pokojné dětství a bezplatné vzdělání, modré horské slunce v úplně

nové poliklinice a film o Čapajevovi při dopoledním promítání. Budovatelské písně, zákusek za dvě kopejky a portské za dva dvacet... škoda že se to všechno zhroutilo. Škoda že už nikdy, nikdy víc nebudeme mladí.

Další zajímavou autorkou je **Tat'jana Tolstá** (* 1951) vnučka ruského spisovatele Alexeje Nikolajeviče Tolstého a také příbuzná Lva Nikolajeviče Tolstého.

Priznám se, že jsem její povídkovou knihu *Noc* (Noč) v originále nepřečetl. Ale v ruském originále i následně českém překladu Kristýny Kovbové jsem si povídku přečetl v měsíčníku pro světovou literaturu *PLAV*, a to v čísle 4/2010, který byl vydán pod názvem "Kompot z ruské literatury." Obsahuje i další zajímavé ukázky z tvorby ruských současných autorek a autorů (např. Sergej Dovlatov, Viktor Pelevin či Igor Nosov – vnuk spisovatele Nikolaje Nosova – viz "Neználek v Kamenném Městě" v překladu Milana Dvořáka).

Hlavním vypravěčem ústřední povídky *Noc* je postižený chlapec Alexej Petrovič, který nahlíží na svoji stárnoucí matku. V každodenních situacích (snídaně, cesta do města atp.) vidí zvláštní děje, jevy. Až v závěru příběhu uteče z domova, jenže se ztratí ve městě a volá svoji matku. Až nakonec Alexej zatouží být spisovatelem. A tak chce být novým Puškinem a vyličí svoje zážitky z útěku z domova slovem: *Noc*!

A další ruské autorky, z té starší generace je to **Viktorie Tokarevová** (*1937) a její kniha *Pták štěstí* (vydal Host v roce 2009, překlad Ivana Kuglerová)

Knihy nás zavádí do tří různých období nedávné ruské historie nebo vlastně až po současnost. V krátké úvodní části, v období „brežněvovského Svazu“, se narodí hlavní hrdinka knihy Nad'ka, v druhé části potom už za gorbačovské perestrojky dospívá, aby svoje plány zúročila v období rozpadu Sovětského svazu a „budování kapitalismu v Rusku“. Nad'ka vlastně nepozná otce, je vychovávána do svých čtrnácti let prarodiči v Rostově na Donu, ale touží po Moskvě, kde žije její matka Xenie. K té v době puberty Nad'ka přichází a začíná poznávat svět a touží po velkém světě, bohatství, majetku a lenošení. Svět konfrontuje i se svými spolužačkami. Výtahem k němu má být svatba s Němcem Günterem a odstěhování se do opravdového světa, jak Nad'ka doufá, ale její představy dostávají povážlivé trhliny. Sny a realita jsou jiné, Nad'ka je zvyklá jen brát, ne dávat. Využívá své přednosti – půvab a krásu, střídá ložnice bohatých a vlivných mužů, občas klesne až na dno, porodí dvě děti, ale

nakonec potkává osudovou lásku, ženatého Andreje, o kterého svede rozhodující bitvu jejího života. Hledání vysněného „Ptáka štěstí“ je náročné, autorka popisuje realie přeměn v dnešním Rusku, všímá si všech „zvláštností“ prvních let kapitalismu, kde peníze otvírají ty správné dveře. Kniha ruské prozaičky a dramatičky je vlastně návodem na filmový scénář, dokážu si představit film napsaný podle této knihy. Nakonec na její motivy bylo už natočeno 15 filmů a v Čechách je znám její povídkový soubor Římské prázdniny (vyšel 2005). A malá citace na závěr, viz str. 27: „VYPADAT pro ni bylo důležitější než BÝT.

Za zmínku určitě stojí i další kniha Viktorie Tokarevové Zlom (Akropolis, 2016, překlad Lukáš Klimeš).

Mladou ruskou generaci zastupuje autorka **Irina Děněžkinová** (*1981) a její kniha Dej mi (vydavatelství Ikar v roce 2005, překlad Barbora Gregorová). Kniha obsahuje 11 povídek, z nichž tři úvodní tvoří podstatnou část knihy. Děj většiny povídek vypovídá o současné ruské „zlaté mládeži“, která se ve sféře globalizace blíží světu konzumu, tj. sexu, drogám, alkoholismu, brutálnímu náhledu na svět, nevázanému životu, úniku z reálného světa do zapomnění a znuděnému pohledu na svět, na tradice, minulost i budoucnost.

Ten kdo by čekal nějaké specificky ruské téma, bude zklamán, neboť s výjimkou první povídky (Dej mi!), kde jeden z hrdinů je bývalý účastník války v Čečensku Deňa, se vlastně děj jednotlivých příběhů mohl odehrát prakticky kdekoliv. Z mého pohledu je asi nejzajímavější druhá povídka Valeročka, která nás přivádí do světa táborů dětí, kteří odjíždějí na jih k moři. Jednou z protagonistek je učitelka Lýdie, je zaměstnána v agentuře a dělá dětem dozor. Její náhled na mládež se rychle mění, neboť se z ní musí stát „generálka“. Viz citace ze str. 39: „Lýdie je nenáviděla a bála se jich jako psů. ... věděla, že jsou to úplně ty samé děti jako předtím – drzé, hrubé a vulgární.“ Otřesné zkušenosti s ruskou současnou mládeží najdeme i v další povídce Song for Lovers, viz str. 72, cituji: „Syn je pěkný gauner a vyhazuje mě z bytu. Rve na mě: Dostalas důchod, ty jedna krávo? Celej mi ho vždycky sebere a prochlastá ho...“ Z kratších povídek se mi nejvíc líbila povídka Vasja. Hlavní hrdina malý chlapec se musí vypořádat s tzv. „zelenými lidmi“, jedná se o povídku se sci-fi motivem. Nakonec to zvládne, i když obětuje mrtvého dědečka. „Kniha se stala bestsellerem nejen v Rusku, ale posléze i v západní Evropě“, jak se píše na zadním přebalu knihy. Syrová výpověď o postsovětské společnosti světa mladých je až děsivá, autorka má zcela určitě pozorovací talent a pokud je to jeden z

největších talentů současné ruské prózy (opět viz přebal), tak si počkejme na její další díla, jak se jí talent podaří rozvinout. Jen se děším, že už vlastně ona slavná ruská literatura ztrácí schopnost světu přinést něco nového, neboť podobné knihy můžou napsat autoři kdekoliv, bojím se, že i u nás, neboť i v Čechách, by se podobných „příkladů“ našlo dost.

Dále můžu doporučit Antologii ruských povídek, kterou vydalo nakladatelství Větrné mlýny v roce 2007, k vydání připravili Leonid Bolšuchin a Lucie Řehoříková). Celkem 31 autorek a autorů se nám v tomto výběru představuje, jmenovitě Ildar Abuzjarov, Boris Akunin, Petr Aleškovskij, Dmitrij Bakin, Jurij Bujda, Michail Butov, nám již známá Irina Děněžkinová, Dmitrij Galkovskij, Anatolij Gavrilov, Andrej Gelasimov, Linor Goraliková, Nina Gorlanovová, Vjačeslav Bukur, Jevgenij Griškovec, Alexandr Churgin, Alexandr Iličevskij, Oleg Jermakov, Igor Klech, Pavel Krusanov, Oleg Pavlov, Viktor Pelevin, Irina Poljanská, Zachar Prilepin, Dina Rubinová, Vladimir Sorokin, Ilja Stogoff, Michail Šiškin, Anton Utkin, Alexej Varlamov, Marina Višněvecká a Andrej Volos.

Překlad: z ruštiny přeložili Janka Almásyová, Jitka Bartošová, Nad'a Brázdilová, Alexandr Brummer, Evžen Diviš, Jiřina Dvořáková, Zuzana Dvořáková, Vladimír Franta, Radim Fusik, Barbora Gregorová, Vjačeslav Gulov, Radka Hříbková, Iva Imrichová, Adam Janek, Kateřina Kallus-Brychová, Halyna Karnatova, Jakub Kostelník, Markéta Kotrncová, Eva Malenová, Ivona Maléřová, Josef Milon, Nikolaj Mokřý, Jana Otevřelová, Mírek Poledník, Ivana Ryčlová, Marek Sečkař, Marie Sieberová, Vlasta Smoláková, Zuzana Soukupová, Josef Šaur, Monika Ševečková-Hrdinková, Lenka Tyrpáková, Lucie Urbanovská, Martina Vašíková, Martina Veberová, Miluše Zadražilová.

A které povídky mě z antologie zaujaly? Je těžké vybírat, ale uvedu alespoň tyto:

Jurij Bujda (1954) – povídka Veselá Gertruda, o ztrátě paměti Sergeje Ivanoviče Lamenne za 1.světové války a jeho procitnutí na konci 2.světové války

Irina Děněžkinová (1981) – povídka Vasja

Linor Goraliková (1975), žila v Izraeli – povídka Život domácích mazlíčků, morče jako bezdomovec

Oleg Jermakov (1961) – povídka Šťastný návrat, o návratu z Afghánistánu

Zachar Prilepin (1975) – povídka Bílý čtverec, (účastník čečenské války), vzpomínková próza (chlapec při hře na schovávanou umrzl v mrazáku) – časté téma vzpomínkové, retrospektivní

Dina Rubinová (1953) – povídka Astrální let duše v hodině fyziky, o dívce ve škole a příhodách v hodinách fyziky, resp. o fyzikáři Tursunbajeviči. Autorka žije v Izraeli (někteří další autoři žijí mimo Rusko).

Dále mě zaujala knížka **Valentina Grigorjeviče Rasputina** Hodiny francouzštiny (vydalo nakladatelství Filip Tomáš – Akropolis v roce 2017).

Valentin Grigorjevič Rasputin (1937 – 2015) ruský prozaik, publicista a politik. Za svoje díla získal řadu ocenění a v roce 2010 byl nominován na Nobelovu cenu za literaturu. Jeho romány a povídky, řadící se do proudu „vesnické prózy“, se staly povinnou četbou ruských žáků a některé byly i zfilmovány. A právě povídka Hodiny francouzštiny (vydaná 1973) patří k nejvýznamnějším.

Hlavní hrdina povídky čtenáře vrací do období krátce po 2.světové válce, do roku 1948, kdy se vydává ze své rodné vesnice, kde žije s matkou a dvěma sourozenci, za vzděláním do dalekého okresního města, vzdáleného padesát kilometrů. Tam začíná žít sám nový příběh. Většinu času, kdy chodí do školy, učí se dobře, až na francouzštinu, má stále hlad. Zásoby jídla, které mu vozí řidič jediného nákladáku z kolchozu, jsou malé, navíc mu s nimi pomáhá rodina paní domácí.

A tak si přivydělává všelijak, třeba hraním čáry o peníze. Aby měl aspoň na mléko, musí denně vyhrát jeden rubl. Jenže šéf party Vadik hraje nečistě, dojde na pěstní souboj, z kterého náš malý hrdina odchází s oteklým nosem o modřinou pod okem. A ke všemu mají ve škole první hodinu francouzštinu s nepříjemnou učitelkou Lýdií Michajlovnou, takže dojde na vyučování po škole, až nakonec dochází chlapec na doučování k přísné učitelce domů. Zde ji poznává blíže, a tak zjistí, že i učitelka je jenom člověk. Dochází k zvláštnímu sblížení chlapce a učitelky, vrcholící hrou o peníze...

A následují autoři žijící v Čechách, například Andrej Fozikoš (viz rozhovor), ale i další dva: Sergej Levickij a Vadim Fedorov.

Sergej Levickij (*1946) je autorem knihy Románek pod pražskými střechami a další povídky (vyšlo v Praze 2002).

Většinou se jedná o humorné kratší povídky a příběhy, úvodní povídka

obeznámí čtenáře s krásami Prahy a pojednává o jedné nenaplněné lásce. Líbily se mi povídky Plán evakuace, nebo Poslední soud, kdy hrdina příběhu usne v tramvaji, aby si prožil svůj poslední soud.

Zajímavá je i Příručka pro sebevrahy, kteří se nechtějí rozloučit se životem. Právě v této povídce jsem si uvědomil, že máme s autorem některé společné humoristické rysy.

Vadim Fedorov (*1966) vydal vlastním nákladem knihu Koks a jiné povídky (v překladu Andreje Fozikoše), což je jeho prvotina v češtině. Kniha má dvě části. Hlavní část, kde je popsán detektivní příběh odehrávající se v Praze. Nechybí záhadné úmrtí, ale i velká láska, to vše zahaleno při pátrání po tajemstvích kolem koksu.

Druhou část tvoří osm kratších, spíše humoristických povídek

Ale vraťme se ke knihám trojice výše představených, kterým bych se chtěl věnovat více. Prvním z nich je **Vladimir Georgijevič Sorokin**.

VÁNICE

překlad Libor Dvořák, vydalo nakladatelství Pistorius & Olšanská v roce 2011

Kniha vypráví příběh venkovského lékaře Garina, který musí ve vzdálené vesnici přivést tamním obyvatelům vakcínu proti nemoci (tzv. černuše). Ale nesežene čerstvý potah v přepřahací stanici, a tak společně s místním mužikem Kuckou cestuje dál se zvláštním potahem, tvořeným samohybem (padesátkou malých koníků velikosti koroptví). Jenže všude kolem zuří vánice, takže cesta několika verst se značně protáhne. Garin poznává na své cestě zvláštní postavy, jako obra, tajemné čtyřštěny, mlynářku a jejího muže trpaslíka či vlky.

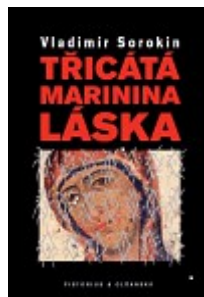
Autor o románu napsal: "Smysl ruského života spočívá ve fyziologickém přežití. A ruský život – to je mučivě hrdinské zdolávání prostoru. Stát v tomto procesu není náš spojenec, ale nepřítel. Náš stát je přece taky taková věčná vánice, s níž musí obyvatelstvo neustále zápolit. Proto je u nás tak velký a přímo hmatatelný rozdíl mezi exteriérem a interiérem, mezi útulností domova a špinavou, agresivní a nezkultivovanou ulicí. Jakmile doma otevřete venkovní dveře, ocitáte se ve všudypřítomné sociální vánici."

TŘICÁTÁ MARININA LÁSKA

překlad Libor Dvořák, vydalo nakladatelství Pistorius & Olšanská, v roce 2010

Kniha vypráví příběh mladé ženy Mariny, která prochází od dětství různé milostné historky, je zneužívána otcem či americkým špiónem, ale opravdový milostný poměr prožívá s předsedou stranického výboru komunistické strany.

Zatímco první část knihy představuje milostné sexuální scény, tak druhá část přináší podle mého názoru parodii na budovatelské romány, kdy si žena na pokraji společnosti uvědomí, jak je důležitý kolektiv a práce pro společnost.

Nutno uvést, že kniha šokovala v Sovětském svazu před rokem 1990, ale následně dráždil i nacionalisty, takže byl Sorokin dokonce obžalován z pornografie, když kniha vyšla v Rusku 25 let od napsání (v 80. letech 20. století).

DEN OPRIČNIKA

překlad Libor Dvořák, Pistorius & Olšanská, 2009

Zde se podíváme s autorem do blízké budoucnosti Ruska, přesně do roku 2027, kde znovu vládne car. Takže sílí vazby na Čínu. Rusko drží při životě hlavně vývoz ropy a plynu. Země se vrací do minulosti a autor varuje před izolací Ruska.

Kniha byla brzy po vydání postupně přeložena do jedenácti evropských jazyků a vzbudila velký ohlas.

Přiznám se, že více než Sorokin mě zaujal další z trojice autorů – **Viktor Olegovič Pelevin**.

SNUFF

vydalo nakladatelství Dokořán 2016, překlad Libor Dvořák

Víte, co je to SNUFF? Je to zkratka ze Special Newsreel / Universal Feature Film, zvláštní zpravodajská relace/ univerzální hraný film, hlavní svátost moviesmu, postkřesťanského náboženství Byzantia a Urkajiny.

Snuff je utopický román ruského autora vyprávějící příběh z daleké budoucnosti, kde hlavní vypravěč Damilola Karpov žije se svojí surou

Kajou (gumová ženština, která může city jedinež imitovat). Je bojovým pilotem a sleduje osud dvou urkajinských Orků, chlapce Gryma a dívky Chloe.

Tak by se v krátkosti dal charakterizovat utopický román, ale jde o mnohem víc.

Str.15: Před rozpadem Ameriky a Číny žádná hornostředosibiřština jednoduše neexistovala. Tu si vymyslela rozvědka narkostátu Actlan ...

Str.16: ... Už dávno tu není ani Actlan, ani Sibiřská republika, zato jazyk zůstal. (...) Orkský byrokrat se tenhle jazyk nejdřív deset let učí, ale když se ho naučí, je pánem světa.

Str.18: A až dosáhneme žádoucího stupně, začneme bombardovat. Samozřejmě nikoliv venkov, ale cíle, které potřebujeme pro účely natáčení.

Str.22: Když už mluvíme o zprávách, je třeba podotknout, že zobrazování událostí falšovat nesmíme. Jak ale soudí teologové, Manitou nemá nic proti tomu, abychom vzniku těchto událostí tak trochu napomáhali.

My nefalšujeme realitu, ale můžeme jí napomoci jakýmsi císařským řezem, který obnaží vše, čím je obtěžkaná, a to je na správném místě a ve správný čas.

Str.52: Ženská krása není z vědeckého hlediska nic jiného než souhrnná informace o genomu a reprodukčních schopnostech ...

Str. 53: ... nejdůležitějším pohlavním orgánem ženy je samozřejmě tvář.

Str. 84: Válka začíná tehdy, když je to vůle Manitouova. Podstata Manitoua je taková, že občas žádá krev. A my, umělci a filozofové, pak máme jedinou volbu: buď na tom vydělat peníze, anebo ne. A peníze potřebujeme vždycky...

Str. 171: ... dvě základní energie lidského bytí – láska a smrt, a to takové, jaké ve skutečnosti jsou. Takhle vznikly snuffy a začala postinformační epocha, ve které žijeme.

Str.251: S.N.U.F.F je život sám, kde v čitateli nalézáme lásku a ve jmenovateli smrt. Takovýto zlomek značí nulu a zároveň nekonečno, stejně jako Manitou, který si ho vyžádal.

Str. 256: Žádný jiný Londýn už pěkných pár staletí neexistuje. Takže pokud tu bohatí Orkové žijí, a to ti můžu potvrdit, znamená to jen jedno jediné – že za oknem vidí stejnou 3D projekci.

Str.292: V čem tkví tajemství vaší nehynoucí popularity? Přece v tom, ty kreténe, že mou hubu denně ukazují v manitou ...

Str.310: Pářit se a umírat přece můžeme jedinež doopravdy, a zda je to v samotě domova či třeba před stovkou kamer, nehraje roli.

Str.311: Ve spojení milenců na obraze bylo cosi až medicínsky

návodného: kamera styk natáčela ve všech myslitelných pozicích, kde nesměl chybět detailní záběr splnutí obou pohlavních orgánů přímo před objektivem...

Str.315: Spam je cosi jako drobný organismus, který se usadil v manitou a teď se jen vytrvale přizpůsobuje změnám a okolnostem.

Str.321–2: Vidět můžete všechno, co budete chtít. Bude se ti zdát, že jsem daleko, a já budu zatím tři metry od tebe. Tady je všechno malé a kompaktní. Všechno máš po ruce.

A nic není pravda, pomyslel si chlapec, ale nahlas neproněsl nic.

Str.322: Když se někdo snaží svatou válku odstranit, Manitou si začne krev, na niž má nárok, odebírat skrze masové vraždy, jichž se dopouštějí šílení osamělci. Během válek se nic takového neděje. Živit Manitoua krví je kosmická nezbytnost.

Str.357: A od tebe se požaduje jedno jediné: aby tvůj hlas nenarušil harmonii celého orchestru, aby se stal ústrojnou součástí symfonie. Stačí jedna nota jednou měsíčně – a celý život si zcela zdarma debužiruješ po banketech.

Str.361: Kde vidíme možnost volby? Jaký je rozdíl, kdo ze švábů, připuštěných na startovní čáru, doběhne do cíle první, když je stejně všechny vytáhnou z jedné plechovky?

HELMHA HRŮZY

vydalo nakladatelství Argo v roce 2006, překlad Libor Dvořák

Na internetu si chatuje několik lidí, pochopitelně pod různými jmény (Labyrint, Minótaurus, Ariadnina nit atd.). Děj zde není zase tak podstatný, kniha je průkopníkem literatury budoucích generací, pokud ještě nějaká literatura v tom smyslu, jak ji známe z konce 20.století, bude ještě vůbec existovat. Virtuální svět lidí, pro které je kontakt na počítači jediným kontaktem se společností. Anonymní svět anonymních jedinců. "...jako Ariadna, Monstradamus či UGLI 666 se snaží pomocí internetové diskuse porozumět okolnímu světu."

Str.27: Tvé skutečné jméno je xxx, je ti xxx let a pocházíš z xxx.

Str.89: To schéma se jmenovalo "helma hrůzy", bylo to velkými písmeny napsáno na tabuli. Skřet ale několikrát velmi naléhavě opakoval, že to není ani pokrývka hlavy, ani technické zařízení, nýbrž právě rozum, i když podle všech vnějších známek to byl technický výkres nějakého stroje.

Str. 110: ... umění má přinášet člověku radost, a ne žal.

Str. 110 – 111: Hlavní problém spočívá právě v tom, abychom se

svobody volby zbavili, byli tvrdě nasměrováni k potřebnému vyústění a přitom si uchovali jistotu, že šlo o naší svobodnou volbu. Vědecky se tomu říká nucená orientace.

Str. 217: Zvítězit na Minótaurem můžeme jedině v sobě, a teprve pak budeme mít plné morální právo přejmenovat Helmu Hrůzy na Helmu Civilizace a Pokroku.

Str. 223: Dejme tomu, že stojíme na křižovatce, z níž se rozbíhá deset stejných chodeb. Při volbě té, jíž půjdeme dál, se nesmíme řídit strachem a pověrami, ale tím, kam nás vede zdravý rozum.

Str. 225: Všechno jsem si to prohlížel v režimu zrychleného přehrávání a vždycky poslouchal nějakých pět minut, abych pochopil, oč jde.

SVATÁ KNIHA VLKODLAKA

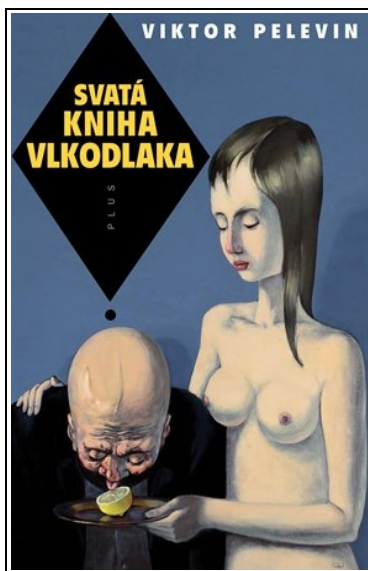
vydalo nakladatelství Plus v Praze roku 2011 ve společnosti Albatros Media a.s., překlad Ondřej Mrázek

Svatá kniha vlkodlaka je román o lišce (nebo liškodlačici) Čuri, tisíc let staré ženě-lišce vtělené ve svůdnou nezletilou prostitutku, pomocí svého chvostu hypnotizuje své klienty, a zatímco oni sní své erotické sny, ona jim odčerpává životní energii, díky níž je takřka nesmrtelná; a navzdory svému povolání zůstává nedotčenou pannou... ovšem jen do chvíle, kdy potká vysoce postaveného oficíra z bývalé KGB, shodou okolností mocného vlkodlaka.

Str. 28 – 9: My lišky nemáme pohlaví v přímém smyslu toho slova, takže pokud se o nás mluví v ženském rodu, je to jen kvůli vnější podobnosti s ženami. Ve skutečnosti se podobáme andělům, to znamená, že nemáme reprodukční orgány.

Nerozmnožujeme se, protože nestárneme a můžeme žít až do doby, dokud nás něco nezabije.

Str.66: Nejdříve si mysleli, že za vlády žáby budou dělat to samé, co za vlády draka, ale budou za to dostávat desetkrát tolik peněz. Jenomže brzy se ukázalo, že místo sta tisíc řiťolezců teď stačí jen tři na slovo vzatí

profesionálové, kteří budou pracovat na tři osmihodinové směny a zajistí žábě nepřetržitě, nonstop královský orál. A o tom, kdo z těch sta tisíc se stane jedním z těch tří vyvolených, se rozhodne ve veřejném konkurzu, kde bude třeba prokázat nejen ty nejvyšší profesionální hodnoty a nejlepší profesionální schopnosti, ale také talent optimisticky se při práci usmívat krajíčky rtů (...) těch sto tisíc si říkalo inteligence. A ti tři si říkají intelektuálové.

Str. 110: Reformy vždycky začínají oznámením, že ryba smrdí od hlavy, potom reformátoři sežerou zdravé tělo, zatímco smradlavá hlava si vesele plave dál.

Str. 166 – 167: Největší knihy mají málo čtenářů, protože aby je člověk přečetl, musí na to vynaložit značné úsilí. A právě z toho úsilí se rodí mimořádný estetický efekt. Literární fast food ti nikdy nic podobného nepřinese.

Str.212 – 213: Demokracie, liberalismus – to jsou všechno slova napsaná na fasádě... ale realita se podobá, dámy prominou, mikroflóre střevního traktu. U Vás na Západě všechny mikroby vyrovnávají své působení navzájem, to je důsledek staletého vývoje. Každý z nich si v klidu a soukromí vyrábí svůj sirovodík a drží hubu a krok. ... Jenomže nám jste vypustili do břicha Mycobakterium tuberculosis ... V důsledku toho na nás přišel takový průjem, že tři sta miliard dolarů někam vyteklo, ještě než jsme pořádně začali chápat, co se děje. Zůstaly nám jenom dvě možnosti: buď necháme všechno vytéct skrze naši neseříženou řiť, anebo začneme dlouhodobě brát antibiotika a potom opatrně a pomalu zkusíme začít všechno znovu. Ale už jinak.

Str. 276: Děti jsou schované v sexu jako jádýrka v melounu. A teplouši – to jsou lidi, kteří bojují za právo jíst meloun bez jádýrek.

Str. 295: Žij sto let, uč se sto let, a stejně umřeš jako hlupák.

Str. 312: Bez trhu nemocí nebylo by trhu s léky – to je přesně to Hippokratovo tajemství, které se lékaři při svém profesním slibu zavazují za každou cenu nevyzradit.

Asi nejvíce mě však zaujal **Jurij Michailovič Poljakov** (*1954) a jeho knihy:

NEBO PADĚÝCH

Marenčin PT (2014), překlad do slovenštiny Ján Štrasser

Pavel Šarmanov je představitelem nové třídy – ruských zbohatlíků z počátku 90.let 20.století. Nastupuje éra divokého kapitalismu – urví, co

můžeš, využij všech prostředků ke zbohatnutí. A tak Pavel jako řadový programátor vstupuje do leteckého průmyslu, stává se miliardářem.

Autor vlastně knihu nejlépe charakterizuje na str. 25: „Epopėja o embryách ruského kapitalizmu. O tých, čo boli ničím a stali se všetkým!“

Velký vliv na něj má jeho nová sekretářka Katka. Ale Pavel poznává, že i ona má svoje zájmy, a i když si může zaplatit harém žen, láska se koupit nedá.

Zajímavé je i zpracování, kdy Šarmanov cestuje vlakem se spisovatelem, kterému vlastně svůj příběh vypravuje.

Str.17: No mňa si zatiaľ ešte nekúpili. Mimochodom, nie som novinár, ja som spisovateľ.

"Spisovateľ? Tí sú ešte lacnejší."

Str.28: Boli to skvelé romantické časy, zbohatnúť sa dalo rovnako nečekané a ľahko, ako chytiť kapavku.

Str.29: Vám predsa nie je ľúto za socializmom, vy sa prosto hneváte, že práve vám sa nič neušlo.

Str.100: Ak chceš, aby si ťa všimli v Rusku, musíš sa najskôr presadiť v zahraničí.

Str.188: Niektorým ľuďom došlo, že bohatí trpáci ľahšie dávajú peniaze za to, čemu nerozumejú. Čím je to zamotanejšie, tým je pravdepodobnejšie, že niekto otvorí peňaženku.

KRÁL DUBÁKOV

Marenčin PT, 2010, překlad Ján Štrasser

Král dubákov je vlastně ohlédnutí za životem stárnoucího muže během 36 hodin. Michail Dmitrijevič Svirel'nikov je velkým šéfem, má osobního šoféra Lošu, mladou dvacetiletou milenkou Svetku, ale taky manželku Tonku a dceru Al'fonku. Zdánlivě poklidný život najednou dostane povážlivou trhlinu, když Michail zjistí, že je někým sledován. Kým? Konkurencí, žárlivým manželem jedné z jeho dávných milenek, nebo dokonce vlastní ženou či jejím milencem, který se vydává za přítele. A tak trochu bilancuje svůj život, od mládí, kdy se seznámil s Tnkou, před řadu milostných avantýr či služební pobyt v bývalé NDR, kde jako důstojník sloužil. Navíc mu přestává sloužit zdraví a k tomu ta strašná nejistota, Svetka vyhrožuje těhotenstvím, ale on hledá klid právě na houbách, protože kdo najde krále dubáků: "Ak nájdete kráľa dubákov, neodtrnite ho, najprv si niečo zaželajte!" A Michail ve chvílích, kdy si myslí, že ztratí všechno

nakonec svého "kráľa dubákov" skutočne najde.

Str.39: Lož krásli lásku, ako pekný rámik vyblednutý akvarel.

Str.82: Hej, vojna je sviňa. Ale dá sa na nej dobre zarobiť. Na mieru tak nezarobíš.

Str.177: Ak nájdete kráľa dubákov, neodtrnite ho, najprv si niečo zaželajte!

Str. 217: Vieš, Majkl, ľudstvo sa čoskoro rozdelí na dve časti - na obrovskú, ktorá bude stláčať tlačidlá, a veľmi malú, ktorá bude vedieť, čo sa stane, keď sa stlačí tlačidlo, a ako sa dá to tlačidlo vypnúť. A nepotrebuješ nič - ani triedny boj, ani ideológiu, ani políciu, ani armádu... Nič! Keď vypneš tlačidlo, ľudstvo se k tebe samo priplazí na kolejnách a bude modlikať, ó, veľký a všemohúci, vráť nám šťastie stláčať tlačidlá!

Str. 246: Slobodný človek s dušou otroka je niečo strašné!

Str.347: Chlapík z kontrarozviedky dupal nohami a hulákal, že za cigarety zradia aj vlast', žobráčikovia z kišlakov klipkali ujugurskými očami a nechápali, prečo sa im vyhrážajú prokurátorom a trestným oddielom. Neskôr sa Michail Dmitrijevič neraz v duchu pýtal, kde boli tí vlastenci, keď Gorbačov predával vlast' za všeludské trblietky a Jeľcin za pohárik vodky?

Str.347: Každá krajina, každý národ, každý človek má svoju pravdu, ktorú iní pokladajú za lož. A to je normálne. Nenormálne je, keď krajina, národ, človek uveria cudzej pravde, a svoju rodnú začnú pokladať za lož. Vtedy sa všetko rúca...

KOZĽA V MLIEKU

Slovart (2007) , preklad Ján Štrasser

Knihu charakterizuje toto souvětí: „Stavme sa, že z prvého debila, čo mi príde do cesty, za dva mesiace spravím slávneho spisovateľa, budú ho spoznávať na uliciach, kritici začnú písať o ňom štúdie a vy sa budete pýšiť, že sa s ním poznáte!“

A tak jeden literát udělá z pologramotného muže geniálního avantgardního spisovatele, i když ten vlastně nic nenapsal. A právě hláška podle biblického citátu: „Nebudeš varit' kozľa v mlieku jeho matky,“ je jednou z vět, kterou „spisovatel“ používá před veřejností.

PRÁCE S CHYBAMI

Vydal Filip Tomáš – Akropolis v roce 2017, preklad Jaroslava Janečková
Novela Jurije Poljakova, šéfredaktora Literárních novin vyšla poprvé

ještě v Sovětském svazu v roce 1986 a brzy se dočkala zfilmování. Vypráví příběh novináře Andreje Petrušova, který se stane po propuštění z novin učitelem ruštiny na základní škole, neboť se zná s ředitelem školy, bývalým spolužákem. Ve školství působí jen půl roku, ale dokonale poznává prostředí se všemi peripetiemi, ať už se jedná o náklonnost mladé kolegyně, konflikty ve sborovně a mezi učitelským sborem vůbec, vztahy mezi žáky, ale i jejich postoje a především vnímání nové generace, zcela odlišné od mládí hlavního hrdiny. Dílo je vlastně takovou tragikomickou sondou do prostředí školství, a ač bylo psáno sice v jiné době, myslím si, že v řadě problémů si nic nezadá se současností, třeba se snižujícími se nároky na žáky.

Mne osobně kniha zaujala a poznamenal jsem si hodně výpisků, tak aspoň několik vám nabídnu jako ochutnávku. Viz str.126:

„Někteří rodiče považují učitele za zoufalce, kteří si nenašli lepší místo v životě – a to vštěpují i svým dětem.“

Str.144: „... dávat nedostatečnou známku nikdo nezakazuje, ale učitel, který ji udělí, pak musí sestavit plán individuální práce pro odstranění mezer ve znalostech žáka.“

Str.161: „Ale vždyť lhaní je důsledkem monopolu na pravdu.“

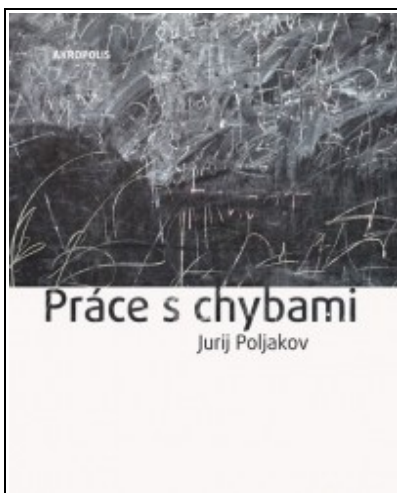
Str.164: „Kolektivní rozum a kolektivní zbabělost jsou dvě různé věci...“

Str.170: „... žijeme ve světě krásných slov. A čím je člověk podlejší, tím krásněji mluví...“

A ještě jedna pasáž, tentokrát z autorova doslovu (str. 204): „Ale abych byl upřímný, za to, že naivní zastaralou víru nahradil kult nevíry a postmodernistická lhostejnost, která zachvátila společnost, může samozřejmě inteligence, a to především ta humanitně zaměřená.“

Díky manželce „kantorce“ něco o současném školství vím, zajímavé je, že řada problémů popsanych Poljakovem jako by z oka vypadla i našemu dnešnímu školství.

Hlavní hrdina nakonec ze školství, i přes určité úspěchy, třeba získání žáků pro pátrání po rukopisu, odchází. Nakonec i to je dnešní realita

českého školství. Kdysi se říkal takový vtip, že „kdo neumí, učí!“ Nevím, jestli je to pravda, ale řada těch schopných ze školství odchází na lépe placená místa. A kdo bude učit budoucí generace?

Přečtěte si Poljakova a jeho „Práci s chyby.“

Dále můžu doporučit i další čísla časopisu PLAV, a to číslo 2/2013 s názvem "Blog.Ru" či číslo 1/2017 "Svéráz východního pití", kde najdete další zajímavé příspěvky. Například můžu doporučit povídku Michaila Bulgakova "Jezero plné pálenky" v překladu Aleny Morávkové.

Slibuji, že se zase někdy po čase na ruskou literaturu opět podívám, to bych chtěl zabrousit do poezie, ale již dnes říkám, že to nebude lehké.

A pokud vám v mém výběru nějaké jméno ruského autora nebo autorky chybí, nezlobte se na mě, v úvodu jsem psal, že to rozhodně není žádná vyčerpávající studie, spíš můj pohled čtenáře na současnou ruskou literaturu. A na závěr napíši, že je škoda, že současná nakladatelství nad ruskými autory tak trochu ohrnují noc. Sám jsem byl překvapen, jak jsou současní autoři kritičtí nejen k minulému režimu, ale i k současnému.

Ruská literatura je opravdu různorodá, navazuje na staré tradice (například Poljakov na Gogola), ale hledá nové směry pro 21.století (viz Sorokin). Myslím si, že zájemce si vždycky najde to svoje.

Tak vám přeji hodně příjemných čtenářských zážitků a podívejte se, jestli mnou představená jména objevíte ve vaší knihovně nebo knihkupectví. Možná, že narazíte i na další autorky a autory. Myslím si, že nebudete litovat!

Václav

Václav FRANC

POVÍDKA „Z které koleje jede vlak na Rokycany?“

„Mirku, bacha!“

Zvedl hlavu od soustruhu. S mašinkou na opracování kovu si začal tykat teprve před pár měsíci. On, vyučený číšník. Jak rád by studoval, ale k válce chyběl onen pověstný krůček. Henlein se roztahoval v pohraničí. Doma nebylo peněz nazbyt. Ještě že mu kamarádi poradili, aby se přihlásil, že je vyučený černému řemeslu. Nikdo nic nepoznal. Rychle se zapracoval. Byl zvyklý na všelijakou práci, nebál se učit nové věci, nebál se..., i když teď tváří v tvář smrti... Ale doma se říkalo, nač stahovat kalhoty, když brod je ještě daleko. A pak je uviděl, dva členy závodní stráže. Naděje ještě žila, kdyby Ljuba mluvila, určitě by si pro něj přišli sami gestapáci, jako pro Karla, ale ... Mistr Hans se požíval směrem k Mirkovi. Jako bývalý socdemák si odkroutil pár měsíců v koncentráku. Zbraň se mu báli dát do ruky, ale do fabriky se hodil, řemeslu rozuměl, hnědokošiláče taky moc nemusel, ale po koncentračnické zkušenosti se bál. Plnil rozkazy na více než sto procent, přece jenom byl lidštější než řada jiných Němců. Teď Hans jen zaraženě hledí, jak si jej dva muži odvádějí. Jeho Blondářka. Říkal mu tak, protože Mirek, ačkoliv měl věk na to, aby makal u firmy Vomag Ag jako soustružník kovů, vypadal stále jako klouček, kterému by více slušela školní brašna než pracovní kombinéza totálního nasazení. Jeho Blondářek. Oblíbil si ho. Z vlastní zkušenosti věděl, že s ním nebudou zacházet v rukavičkách. Loučili se očima, zvykli si na sebe. Vždyť Blondářek Horstovi občas naznačil, že fronta nespí, ale teď v máji čtyřiačtyřicátého byl mír pořád ještě daleko, i když nacistická obluda pomalu ztrácela půdu pod nohama. Ale tady v Plavně válečná mašinerie pracovala ještě stále na plné obrátky. Fronta si žádala stále nové dodávky. A každá drobná neposlušnost byla přísně potrestána.

Vyšli před fabriku. Očima pozoroval vzdalující se lágr na Färberstrasse. Z okolních polí a zahrad vstupovalo do města jaro, naděje na nový život. Ale Mirek jen doufal, že nesměřují k velké budově na náměstí ozdobené hákovými kříži, které se všichni, nejen z totaleinsatzu, báli jako čert kříže. Ačkoliv mu bylo stále více jasné, že se nemůže mýlit, pořád ještě doufal, že za pár chvil nevstoupí do oněch dveří, že jej nespolkne hnědá obluda, nesežvýká, nerozdrtí ve svých chapadlech, nevyždímá poslední zbytky vědomí a sil a... Ani nechce domyslet. Vždyť ani ne za dva týdny, počátkem června, oslaví dvaadvacáté narozeniny... a oslaví je vůbec? Prežije výslech? Uvidí ještě někdy rodiče? Bratra? Sestru? Kamarády?

Uvidí ještě někdy vycházet slunce? Nebo bude v nějaké kobce čekat na vysvobození smrtí od nelidských výsledků? A vydrží? Nepromluví? Co o něm vlastně vědí? A co Ljuba? Promluví? Doufá, že ne.

„Ljubo, pamatuj si, panimáješ, heslo, ně забудь парол: Z které koleje jede vlak na Rokycany? A ty odpovíš: Nevím, ale můj bratr pracuje u železnice. Skaží ty,“ lámanou čechoruštinou se domlouvají.

„Panimáju. S katóroj koléji id’ot ...,“ snaží se Ljuba, krásně špulí rty, ale čeština jí nejde. Učí se navzájem, ona jeho ruštinu, on ji češtinu.

„Ne, musíš se naučit aspoň pár českých vět, pojeděš sama, kdyby tě zastavili na běžnou kontrolu, papíry budeš mít v pořádku, aspoň doufám, že to...,“ bál se říct Honza. Co člověk neví, to u výsledku nepoví. „Že to kluci zařídí. Pamatuj si, jmenuješ se Alena Novotná a jedeš do Plzně na pohřeb své mamince.“ Ljubě se zalesknou oči. Kde je její mamince konec? Naděje, že by žila, je minimální. Od května 1942 nikoho z rodiny neviděla, už dva roky. Ale ona musí přežít, už kvůli mamince, aby mohla o téhle prašivé době podat svědectví.

„Jmenuji se Aléna Novotná a jedu na pochřeb mamince do Plzně,“ ruský přízvuk je slyšet, české „ř“ se nenaučí, ale není moc času pilovat výslovnost.

Chce to změnu, Mirek chápe rychle: „Jmenuji se Alena Novotná a jedu na funus mamince do Plzně.“

„Jmenuji se Aléna Novotná a jedu na funus mamince do Plzně,“ opakuje Ljuba.

„A teď to heslo,“ Mirek poroučí, i když by raději Ljubě řekl, jak se mu líbí, ale na lásku není čas. Příkaz doby: přežít. „Nevím, ale můj bratr pracuje u železnice.“

„Ně znáju, nět... Něvim, ale muj brat pracuje u železnice,“ usměje se. „Charašó?“

Ljuba větu snaživě zopakuje ještě jednou, když vidí, že se Mirek mračí: „Něvim, ale muj brát-r pracuje u želéznice.“

„Da, éto lepší, no charašó nět, musíš si to opakovat, naučit se všechno mechanicky.“

Musí ti to prostě přejít do krve, jako kdybys byla Češka, a ne Ruska.“

„I kagdá ty meňá ...? “ ptá se nedočkavě Ljuba. Ví, že jí hoří půda pod nohama. Při sčítání se vždycky bojí, aby nezaznělo její jméno. Vystoupení z řady. Musí zmizet, nebo...

„Zatím ti víc neřeknu, co kdyby, musíme být opatrní, ale koncem dubna, jestli všechno půjde dobře, tak...“

Stojí v kanceláři. Stůl. Židle. Všude visí hákové kříže. Kožená uniforma se k němu blíží: „Die tschechisch Schweine! Ty český prase, ksindle jeden!“

Na uvítanou dostane facku. Cítí, jak se mu na tváři udělal otisk. Trochu se oklepe. Bude to horší. Ze rtu se řine pramínek krve. Jazykem olízne ret, krev polyká.

„Co můžou vědět?“ opakuje si. Ljubě věří, určitě nepromluvila, ale jestli je mrtvá?

Bojí se, že jej budou s Ljubou konfrontovat. Uhne očima? Pozná ji ještě? Bude její krásná tvář znetvořena výslechy? Co všechno může prozradit? U nich doma se tou dobou pájily čarodějnice. Je 30. dubna 1944. Nemůže vědět, že přesně za rok spáchá vůdce sebevraždu. Kdyby ho chytili, našli by v kapse vstupenku na onen svět. Balík pro Ljubu konečně přišel. Odesílatel byl smyšlený, jeho jméno je pravé. Protektorátní legitimace, falešné doklady, propustka od gestapa, smuteční oblečení a zpráva, že matka zemřela. Nic nechybí. Ljuba přichází na smluvené místo tajně, utekla z lágru, je celá v černém. Možná ji už hledají. Mirkovi se zdá ještě krásnější. Není nápadná, kolem je řada žen v černém, vdovy po padlých. Koupil Ljubě jízdenku do Plzně. Není moc času, jen letmo se na rozloučenou políbí. Jako dva loučící se milenci.

„Hodně štěstí, Ljubo!“

„Spasíba, Mirek! Ja ně zabúdu na těbjá nikagdá.“

„A kdyby něco, tak...“

„Ně nádo boját'sa, ja kljanús, já nikagdá ně skažú nikamú...“

Opravdu „nikagdá“? Co když ji umlátí, vytloukne z ní duši i jeho jméno. Nakonec kdo ví, jestli i on se tady před tím hákošem nepodělá strachy. Ljuba je sotva dvacetiletá dívka, i když zocelená životem v lágru. Vydržela?

Gestapák pátrá v lejtstrech. Vezme list papíru a blíží se k Mirkovi. Po těch ranách nějak špatně vidí, dvojitě. Cítí, že mu otéká levé oko, ale teď rozpoznává, že je to fotografie. Fotografie Ljuby? Strčí mu fotku před obličej. Snaží se zaostřit. Ljubu zapře, je rozhodnut už dávno.

„Znáš ji?“ udeří jej levou rukou do zad. Sotva se drží na nohou.

Ale... na obrázku je nějaká mladá žena, směje se, ale tohle přece... není Ljuba. Kdo jen to má být? Měl by ji znát? Pátrá v mozkových závitech.

„Nicht kennen! Neznám,“ řekne po chvíli rozhodně.

„Nein?“ zařve gestapák otázku, až má strach, že mu praskne bubínek.

„Nicht kennen!“ opakuje německy. Ještě štěstí, že se tak dobře naučil jazyk ještě jako číšník v restauraci, do pohraničí to nebylo daleko, občas chodili i Němci jako hosté. Ale časem se stále více roztahovali.

„Ty českej pse všivej,“ rány dopadají na jeho hlavu.

Proč mu tu ženu ukazují? Není ani trochu podobná Ljubě.

Ve vlaku sedí u okna, pozoruje krajinu. Krajina u nich doma je poničená

válkou, ale jestli přežije, vrátí se a všechno vybudují znova. Jen přežít pár kontrol. Ve vlaku sedí vojáci wehrmachtu, smějí se, laškují. Dívají se na ni. Kdo by se nepodíval na mladou dívku. Kdyby věděli... Kontrola. Znejistí. Raději nebude mluvit.

„Das Dokument!“

Vytahuje legitimace z kabelky. Kapesníkem si utírá oči, jede přece na funus.

„Das Begräbnis?! Pohřeb?!“ položí spíš řečnickou otázku kontrolor.

Pokyvuje hlavou.

„Mutter? Matka?“ prohlíží lejstra.

Už má na jazyku „da“, ale včas se zastaví „áno, Mutter, matka“. Rusky je to kratší „mat“, ale naštěstí v českém slově matka není žádné „ř“.

„Richtig, v pořádku,“ podá jí muž váhavě doklady.

Oddechne si, aspoň na pár chvil je zachráněná. Ale cesta je ještě dlouhá.

Trvá celou věčnost, jede přes noc, usíná na dřevěné lavici, ale spí jen chvíli.

Vojáci jsou hluční. Stejně ji z krátkého klimbání budí nekonečné kontroly.

V hlavě si opakuje heslo.

„Nevím, ale můj bratr pracuje u železnice. Ně znáju, no moj brat rabótajet na želéznoj daróge.“

Vědí v Plzni, kterým vlakem přijede?

Blíží se k cíli cesty za svobodou, ve vagónech je slyšet čím dál víc čeština.

Nerozumí sice všemu, ale ani neví proč, najednou je klidnější, i když nemá

zdaleka vyhráno. Pilsen. Plzeň. HauptBahnhof. Hlavní nádraží. Vystupuje,

trochu se rozhlíží, jde nejistě. Nikdy tady nebyla, a přitom jako Alena

Novotná tady má znát od narození každou uličku, každý kámen. Co když ji

někdo pozoruje? Zjistí, s kým se setká, a potom je oba...

Co bude dělat, když nikdo nepřijde? Už pár desítek minut bloumá

nádražím. Dělá, že si prohlíží odjezdy a příjezdy vlaků, jako by čekala na

další vlak. A přitom se snaží nenápadně pozorovat, jestli se někdo blíží...,

už si myslela, ale starší muž ji minul jako vzduch.

Náhle jako z nebe se vedle ní objevuje mladší, asi třicetiletý muž, má

rozhalenou košili a krátkou bundu do pasu. Nese černou tašku.

„Slečno, z které koleje jede vlak na Rokycany?“ zeptá se ležérně. Snad nemá ani strach.

Najednou ta věta, kterou si tolikrát opakovala, jako by zapadla nějak do

ztracena. „Já...,“ ale nakonec se vzchopí. Mazlí se s každým slovem,

každou hláskou: „Nevím, ale můj bratr pracuje u železnice.“ Nespouští oči

z mladého muže. Co když je to náhoda? Co když je to provokatér? Co

udělá, když...

„Co udělám?“ říká si a pomalu bilancuje svůj život.

Už ani rány nepočítá. Z nosu mu teče čůrek krve. Roztírá si jej a na pravé ruce vidí krev. Svoji vlastní krev. Ale přece jen mu něco říká, že toho mnoho nemůžou vědět. Určitě by mu ukázali Ljubu, třeba mrtvou, ubitou, ale... Proč se neptají na falešné doklady? Tady něco nehraje.

Je máj. Z plzeňského nádraží odchází dvojice mladých lidí. Drží se kolem pasu, jako by se dva milenci vrátili z výletu. Ona celá v černém, jdou ulicí a pomalu se zanořují do sestupující tmy.

„Štů bůdět sa mnoj?“

„Neboj, máme to promyšlené, ale v Plzni dlouho zůstat nemůžeš.“

„Aber...“, zachmuřil se vyšetřovatel nad papíry. „Tady něco neštímuje,“ mne si bradu.

„To máš pravdu,“ myslí si Mirek, i když jen těžko polyká krev z rozbitých rtů. Viděl už pár kluků z lágru, jak se dostali do rukou těmhle v dlouhých kožených pláštích. A kolikrát šlo o prkotiny. Tonda z jeho cimry si začal s jednou Němkou, Gerta nebo Gréta, tak nějak se snad jmenovala. Srovnali ho do latě. My ti dáme, prznit nám rasu! Na pár týdnů zmizel někde v arestu. Když se vrátil, byl jako vyměněný. Za ženskou sukní by se neotočil za nic na světě.

Rozzuřený gestapák vstal ze židle. „Tak ty tvrdíš, že Ingrid Voigt neznáš, ja?“

„Neznám,“ trvá si na svém. A mluví pravdu.

„Ale máme tady udání, že tě viděli,“ pak se na chvíli odmlčí. „Když se dobrovolně přiznáš...“

„Nemám se k čemu přiznat, opravdu tu ženu neznám,“ trvá si na svém.

„Vy Češi, proč si myslíte, že jsme tak hloupí a nedozvíme se pravdu?!“ teatrálně se zasměje. Ale v obličeji je rudý, brunátný vzteky.

„Ale já opravdu...“

Gestapák jde pomalu ke stolu: „Pavelka, Pavelka, nelži? Ale my tě naučíme mluvit pravdu... Ty si vzpomeneš... ty...“

„Ale já nejsem Pavelka, já jsem Havelka, Miroslav Havelka!“ křičí.

„Havelka?“ zahledí se papírů. „To je bordel, takový bordel všude!“ Zvedne gestapák dokumenty a opakuje nahlas: „Miloslav Pavelka? Miloslav Pavelka! Ja?“

Oči se zabodávají do Mirka.

„Nein, ich bin Miroslav Havelka“ s nadšením se hlásí ke svému jménu, dostal jej po otci a je na něj náležitě hrdý.

„Havelka, Pavelka, to jsem blázen, ale stejně všichni Češi jste prašiví psi, ksindl jeden!“

Zvedne telefon a německy nadává. Za chvíli jsou v kanceláři dva členové závodní stráže.

„Koho jste to přivedli, to není ten, co se kurvil s tou mrchou kantýnskou, Pavelka, to je Havelka!“ vysvětluje a dva strážní se na sebe nechápavě dívají.

„Havelka,“ jde pomalu k Mirkovi, „pamatuj si, že jestli se sem ještě někdy dostaneš, tak odtud živej nevylezeš!“

Další, snad poslední rána dopadla na Mirkovu tvář.

„To máš na cestu!“ prudce vytrčí ruku. „Táhni! Ty česká svině!“

Mirkovi se chce běžet, ačkoliv jej bolí celé tělo. Rány necítí, když za ním zapadnou těžká vrata. Dýchá májový vzduch. Podruhé se narodil. A Ljuba...?

Ještě se určitě po válce setkají. Určitě, určitě...!

(Převzato z almanachu nakladatelství Kmen „Hej, Slované!“ Vydáno v roce 2016)

Ilustrace k povídce Ida Huttová

Foto Václava z prezentace ruského stánku „Čti, Rusko!“ («Читай. Россию») na 23. mezinárodním knižním veletrhu „Svět knihy“ v květnu 2017 v Praze.

ČAJ pro chvíle pohody

č.134, listopad 2017, ročník XVI

Vydáno 5. listopadu 2017 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájků 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dřevník Borovský
Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU KOREKTUROU!